

Jarmila Novotná a Ivan Jandl.

OSCAR mírně oprýskaný

aneb Ivanovo dětství

Poprvé jsme se setkali před deseti lety. Neměli jsme sraz ve Filmovém klubu, ale v docela normální pražské kavárně. Přišel skromně a nenápadně, na volnou židli položil docela oby-

čejnou černou aktovku a po chvíli z ní vybalil z kapsníku — Zlatý glóbus a osobní cenu Zlatý Oscar. Měl ji jako jediný z československých filmových tvůrců...

Co tato nevelká zlatá figurka znamená? Jde o cenu Academy of Motion Pictures Arts and Sciences v USA, která byla založena v roce 1927 v Los Angeles z podnětu šéfa společnosti

Metro — Goldwyn — Mayer L. B. Mayera. Pětadvaceticentimetrové figurky jsou vlastně z pozlaceného bronzu a mají uvnitř jádro z ryzího zlata. Udělují se od 6. května roku 1929 pod oficiálním názvem Academy Award. Název Oscar se vžil až v roce 1931, kdy byla v díle sochaře Cedrika Gibbonse objevena domnělá podoba se strýčkem vedoucí akademické knihovny a pozdější ředitelky Akademie Margarety Herrickové. Oscary se udělují celkově ve třídvaceti kategoriích, z toho ve dvanácti hlavních, nejvýše jsou však ceněny čestné a osobní Oscary, které — na rozdíl od ostatních vybraných porotou a shromážděním členů Akademie — uděluje úřad guvernérů Akademie. Právě proto je na podstavci tohoto Oscara vyryto přímo jméno držitele — Ivan Jandl. (Například režisér Jiří Menzel zde má vyryto pouze „Za režii filmu Ostře sledované vlaky“.)

TEXT
MICHAL STEIN
SNÍMKY
JITKA
FABIANOVÁ (BARVA)
A BEDŘICH HELAN

„Oscara jsem dostal v roce 1948. Ale všechno to začalo zhruba o rok dříve. Chodil jsem do Dismanova rozhlasového souboru. A jednou, takhle po nějakém natáčení, přišel do studia nějaký pán a mluvil anglicky. Vybíral si nás několik kluků a chtěl, abychom mu předvedli nějaký výstup. Já jsem se vžil do role režiséra a ve studiu 6 jsem se, ve svých osmi letech, složitě vyšplhal na židli za režijní pult a do telefonu jsem „jako“ vynadal režiséru Hoblíkovi, že se mi tu plete ve studiu, kde máme natáčet nějakou antickou komedii. Byl jsem z toho tak rozparáděný, že jsem pomalu ani nechtěl s tím pánem, ze kterého se vyklubal slavný americký režisér Fred Zinnemann, mluvit. O týden později pozvali tatínka na švýcarské velvyslanectví a tam mu sdělili, že má pan Zinnemann zájem, abych hrál hlavní roli ve švýcarsko-americkém koprodukčním filmu *The Search*.

Jmenoval jsem se Karel Malík a mou maminku hrála slavná operní pěvkyně Jarmila Novotná. To bylo rovněž trochu kuriózní, Zinnemann hledal až při natáčení exteriérů českou herečku do této stěžejní role filmu, kde já hrál chlapce odvěčeného ve válce na převýchovu do německé rodiny, který se s matkou po skončení války shledá. Česká režisérka paní Míla Mellanová, která mi dělala překladatelku i pečovatelku v jedné osobě, jednou Zinnemannovi navrhla: Proč nezavoláte Jarmilu Novotnou? Vždyť je v Československu, v Litni u Berouna. Všichni mysleli, že slavná pěvkyně vystupuje v Metropolitanu opeře v New Yorku. A tak se Jarmila Novotná stala mou filmovou maminkou.

Natáčelo se ve švýcarských ateliérech, ale také v poválečných rozvalinách Mnichova, Norimberka a Stuttgartu. Vše se zvládlo — na současné poměry — v rekordní době tří měsíců. A pak již jsme očekávali, hlavně rodiče, jak to bude vypadat na plátně. Československou premiéru měl film pod názvem *Poznamenání* na filmovém festivalu ve Zlíně. Já mám nezapomenutelný zážitek z festivalu v Mariánských Lázních, kde jsem se setkal s Nikolajem Čerkasovem. Dodnes si pamatuji, jak mi vysoký herec řekl, že si mám Oscara velice vážit.

Film *The Search* doslova oblétl svět. Ve většině zemí jej při premiérách uváděly hlavy států. Jeden z nich — australský premiér Menzies — mi napsal velice pěkný dopis. Výtěžek z filmu byl tenkrát věnován dětem, které po válce nenašly své rodiče. Já však rodiče měl a ti se mne báli pustit do Ameriky, i když jsem dostal několik zajímavých nabídek. A tak jsem pouze dostával ze zahraničí řadu dopisů a také plakáty *The Search* z jednotlivých států, kde bylo Zinnemannovo dílo uváděno.

Do zahraničí jsem se dostal vlastně ještě před natáčením filmu. Byl jsem jedním z účastníků zájezdu Červeného kříže do severovýchodních zemí. Viděl jsem tam moc zajímavého. Pamatuji si, jak mě uchvátil hangár slavné Nobileho vzducholodi Italia. Setkal jsem se tam i se známým karikaturistou Helmutem Bidstru-

pem, který mi pak po uvedení filmu poslal karikaturu.

Pro Oscara jsem si nemohl jet nebo letět osobně. Přivezli ho na ředitelství Státního filmu do Jindřišské ulice v Praze, společně se Zlatým glóbus, zástupci americké Akademie. Tlumočili mi i řadu konkrétních nabídek. Generálové našeho filmu však odpovídali, že budu zachován pro potřeby československého filmu.

Takže neuskutečnou věcí bylo i přání tehdy úplně neznámé francouzské blondýnky, která na Ivanovu pražskou adresu do Libně poslala dopis: „Milý Ivane, abych se Ti představila: Jak možná víš, mám za sebou již první filmovou roli. Velmi se mi líbil film, za který jsi nedávno dostal Oscara. Napsali mi z Europe-Fil-

mu, že mám s Tebou hrát ve filmu z Afriky o dvou sourozencích — trosečnících. Velmi se těším na spolupráci s tak výborným hercem, jako jsi Ty. Doufám, že se co nejdříve setkáme v Paříži. Viděls už někdy moře? Zdraví Tě Tvá Brigitte Bardotová.“

Československý film nabídl držiteli Oscara roli chlapce, který usvědčí řidiče, jenž přejel jeho spolužáka, v Krejčíkově filmu *Svědění*, epizodu v *Machově Zelené knížce* a pracovní setkání s Nikolajem Čerkasovem při dabování Děti kapitána Granta.

Z malého blondáka se stal středoškolák. Na gymnázium s ním chodila Jana Hlaváčová a pozdější režisér Hynek Bočan a Miroslav Vildman. „Hynek Bo-

čan dokonce místo mne přijal roli ve filmu *Olověný chléb*,” pamatoval si Ivan. Po maturitě se držitel Oscara hlásil samozřejmě na divadelní fakultu. Tam však, s odůvodněním, že neměl přijímat cenu americké kinematografie, s ním odmítl vůbec diskutovat...

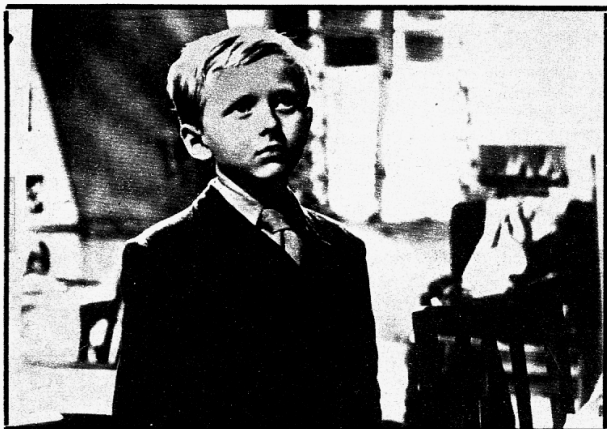
Ivan byl okouzlen světem divadelní šminky a prken, která mají znamenat svět. Byl jedním ze zakladatelů souboru *Studio 9*, který vznikl roku 1955 právě při libeňském gymnáziu. Časem vstoupil pod patronát obvodního kulturního domu v Praze 9 a hrál v sále *Gang*. Spolu s Ivanem zde hráli a inscenace připravovali také pozdější ředitel OKD Praha 9 Jiří Bukvaj, Jiří Hromádka, Vladimír Cvek, hudební skladatelka a dirigentka Olga Jírková a výtvarník Ladislav Mucha. „Jednou jsme si tak z nadšení amatérsky inscenovali i operu *Evžen Oněgin*. V sále bylo na premiéře kolem dvaceti diváků, ale nám bylo nesmírně krásně.“

Ivan Jandl se dal na studia práv, po několika semestrech to však vzdal. Něco ho pořád táhlo ke kultuře. Nejdříve se stal úředníkem Klubu čtenářů. Snad proto, že byl profesionálním zaměstnancem, obdržel „proteční“ průkazku číslo 88 888. Posléze se stal výtvarným redaktorem, pak průvodčím na autobusové lince Praha—Vodochody, sboristou kladenského divadla, telefonním technikem, rozhlasovým hlasatelem, pracovníkem obchodní inspekce, inspicentem Krušnohorského divadla v Teplicích. Jeho láska k divadlu byla už tak slepá, že nedokázal odhadnout, kde je kvalitní repertoár a soubor. Po dvouletém „angažmá“ se vrací z Teplic do Prahy, ale na sever jezdí každý čtvrtek hlásit do místního rozhlasu. Stejně tak pravidelně chodí hlásit sestavy a stav utkání na fotbalový stadion TJ Lokomotiva Praha, odkud ho do vršovického doličku chtěli „zlanajřit“ funkcionáři pražských Bohemians. Lásku k divadlu i fotbalu sloučil při konferování humorných zápasů mužstva zpěváků a herců FC Praha.

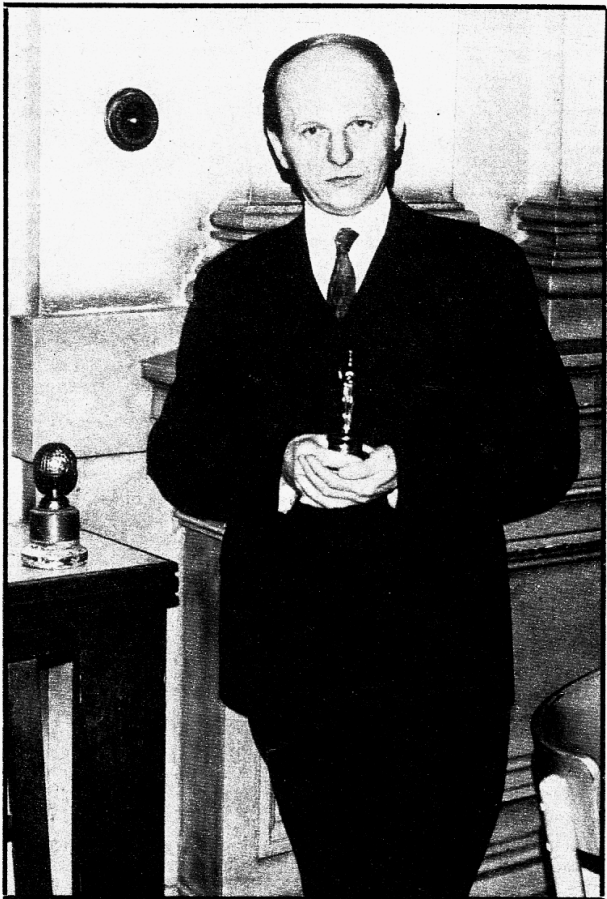
Nezapomenutelné bylo setkání filmového syna s maminkou při pražské návštěvě Jarmily Novotné v roce 1985. Slavná pěvkyně, která vždy propaguje naši hudbu i kulturu, se pouze podívala, že film *The Search* nemá možnost zhlédnout naše současná mladá generace. Rekla: „Je to tak silně protiválečné dílo, že vydá za desítky novinových článků a komentářů o hrůzách války. U nás v USA (pěvkyně bydlí v New Yorku) jej pravidelně uvádí některý z televizních kanálů.“

O pořad s Ivanem Jandlem, k letošnému čtyřicátému výročí udělení Oscara, projevila zájem i anglická televize... Žel, k natáčení nedojde. Ivan Jandl zemřel úplně sám a opuštěn ve svém libeňském bytě 21. listopadu 1987. Na „banální“ cukrovkářský záchvat.

Po Ivanovi zbylo množství dopisů, hodnotná knihovna, Zlatý glóbus, Oscar, který je již poněkud oprýskaný, a velký díuh naší společnosti. Nezapomínáme příliš rychle?

Ivan Jandl ve filmu *The Search*.

Ivan Jandl se soškou Oscara.